

FÁNTERIBLI

/ Élet az ötödiken /

lejegyezte: Dr. Kováts Zoltán Géza

Kedves Micsu!

Régóta kapacitálsz, hogy meséljek történeteket a három testvér gyermekkorából. Végre rászántam magam. Íme:

Gyermekkorunkban keményebb telek járták. Ha a járdán keményre tapostuk a havat néhány méternyi ösvényen, a kijegesedett felszínt kiváló csúszkapályának használhattuk bőrtalpú cipőnkkel. Igen ám, de csak addig amíg fel nem parancsoltak minket leckét írni. Mi lenne, ha az ötödiken is folytathatnánk a szórakozást? A lehetőség a lakásunk vonatkozásában adott volt.

Előzmények: Szüleinket az ostrom alatt Pesterzsébeten kibombázták. A Hatóságok a XI. kerületi tisztviselőnegyedben utaltak ki számukra egy romos, -utcára néző 2 m átmérőjű, belövéses-kétszoba-hallos saroklakást.

A fölösleges panoráma ablakot Édesapám, egy alkoholista kőművessegéd irányítása mellett, az utcán található, brokninak nevezett törmeléktéglával jól-rosszul befalazta. Önkritikus mivoltára mi sem jellemző jobban, mint hogy felnőttkorunkig ragaszkodott ahhoz, hogy műve előtt mindig a háromrészes ruhásszekrény legyen, nehogy valakinek eszébe jusson a falnak támaszkodni.

A rendbehozott ingatlant a Hatóságok később, -lakáshiányra hivatkozva- egy tizes Rabitzfallal hosszában elfelezték. Így egy új szomszéddal lettünk gazdagabbak.

A lakás átalakult egy hosszú folyosóvá, ahova - mint az uszodai kabinsoron -nyíltak az előszoba, konyha, fürdő, nappali ajtajai. Ez az elrendezés a leendő csúszkapályánk számára éppen megfelelt. A parketta ugyan sérült, egyenetlen volt, de ezen lehetett segíteni. A kamrában találtunk egy zacskó darátlan mákot. Ezt hosszában szépen felszórtuk a folyosón. Eleinte nem volt az igazi. De ahogy a mákszemek a talpunk alatt kipattogzottak, egy feketén fénylő, síkos csúszdát mondhattunk magunkénak, amit örömmel használtunk is.

Egészen addig, amíg magyartanárnő Édesanyánk – nekünk csak Valcsi – haza nem érkezett. Ő a kőszegi apácáknál nevelkedett, ahol nem voltak ismeretlenek az angol fiúképzőintézmények karcos fizikai nevelési módszerei. Ő tehát, átlátva a helyzetet, hasra fektetett mindhármunkat a díványon és a szilvalekvár befőző fakanállal - szerinte - jól ellátta a bajunkat.

Ezek a Makarenko sugallta pedagógiai módszerek -lásd „Új ember kovácsa” - jogos ellenintézkedésre sarkaltak minket. Összegyűjtöttük tehát a konyhában fellelhető összes fakanalat és betüzeltek a cserépkályhánkban. A praktikernek nevezett vesszőből font poroló is lángsírba szállt. Az emberfia nehogy már fél munkát végezzen. Valcsi hetekig fémkanállal keverte a rántást, amíg a következő piaconapon, a vásároló teknővájó szakembereknél feltölthette elapadt készleteit.

A kályháról jut eszembe. Telente csak egy szobát fűtöttünk. Miután parázs lett a betüzelte fél kanna brikett, az esetleges széngázot kiszellőztettük.

Hárman egymás kezét fogva háttal álltunk a cserépkályhának, nehogy a nyitott erkélyajtó közelébe mehessünk, ahonnan 5-10 percig bezúdult a sokszor mínusz 10-15 fok.

De honnan a feltételezett széngáz? Mindennek megvan a maga szükségszerű és elegendő oka, mondják a filozófusok. Üres óráinkban a kályhához toltuk az ebédlőasztalt, arra egy széket helyeztünk és máris fent voltunk a cserépkályha lapos kerámia tetején. Onnan rugaszkodtunk el valamelyik sezlonyra- ki mit mert bevállalni. A cserépfűgák persze hosszú távon nem állták a gyűrődést, idővel meglazultak és szeleltek.

A kályhasztori Karácsonykor lett teljes. A bejglihez megtört dió héját apránként kellett volna a parázsra adagolni. De minek nyitogatni annyiszor a kályhaajtót? A bezúdított dióhéj belobbant és ledobott egy cserepet a kályhatetőről. József Attila otthon érezhette volna magát akkoriban nálunk, mert a puha szárnyakon szálló korom itt is, mint a város peremén, beterített mindent, - bútort, ruhát, ágyneműt -, mint a guanó, keményen, vastagon.

Korcsolyázni hamar megtanulunk a nekünk szomszédos "Lant"-on. /A Feneketlen tó melletti tenispályát telente esténként felöntötték, reggelre készre fagyott a koripálya. /

Jégkorong edzésre már – nekünk a világ végén – a Népstadion melletti Millenárisra kellett járnunk. Bevezettük tehát az otthoni kiegészítő gyakorlásokat. Az emelt lövéseknél például a korong a hokibot tollának ügyes csavarintása által elemelkedik a jégfelszínről és magasan száll a kapu felé. Tükörjégnek a parketta - a fentiekre hivatkozva – megfelelt. Kapunak, a már emlegetett háromajtós ruhásszekrény középrészének alján, a három egymásfeletti fehérneműs fiókot választottuk. A rézfogantyúk és zárveretek célpontnak minden igény kielégítettek. A problémát a középső ajtó másfélnégyzetméteres üvegtükre jelentette.

Az eltévedt korongoktól úgy védtük meg, hogy kétoldalára egy-egy stelázsínak nevezett konyhai fiókos ülőket helyeztünk, azokra apánk otthoni mérnöki rajztabláját állítottuk élire, amit néhány Pallas lexikonnal biztonságosan megtámasztottunk. Apánk máig törheti a fejét a rajztabláján ékeskedő, gumikorongok okozta fekete foltok eredetét illetően.

Gépészmérnök apánk a mindennapi gyermeknevelésben csak esetenként vállalt szerepet. A tervteljesítési stressz, a kötelező túlórák, a másfél-két órás villamosozás gyárkerületi munkahelyére, estére egy megfáradt embert hozott haza.

Ezért volt meglepő, mikor egy vasárnap reggel azzal állt elő, hogy „Valcsi, elviszem a gyerekeket a játszótérre. Te csak pihenj, törődj egy kicsit magaddal, megérdemelsz egy kis nyugalmat. Délre megjövünk.”

Valcsi hálás mosollyal, némi gyanakvó balsejtelemmel utunkra bocsátott minket. Miközben pihent és törődött magával, kicsit kitakarított és kicsit megfőzte az ebédet.

Mi ezalatt a játszótéren, hintából távolugró versenyt játszottunk. Természetesen, legidősebb lévén, én győztem. Amíg mosolyogva vártam a kiérdemelt gratulációkat, a hinta a newtoni törvényeknek megfelelően tette a dolgát és visszalendülve az ülés fémpere mével fejbe vágott. Erősen vérző seb, ügyelet, három oltás, tetanusz oltás, többórás agyrázkódás gyanú megfigyelés. Aznap Valcsi „megérdemelt, nyugalmas délelőttjének” ünnepi ebédre terített asztala késő délutánig árván szomorkodott.

Az állattartás az ötödiken amúgy is körülményes. Hát még, ha a szülői ellenállást is le kell győzni. A kóbor kutyák voltak a kedvenceink.

Néha az illegalitást is bevállaltuk. Valcsit egy hétig hitegettük, hogy a konyhaerkély rológurtnija elszakadt- természetesen mi vágtuk el. Mikor nem volt otthon, a redőnyt alulról arasznyira megemelve tápláltuk legújabb kedvencünket.

Ezek a sétatéri keverékek igen intelligensek és konspirációra hajlamosak voltak. Pártfogoltunk egy vakkantással sem árulta el jelenlétét. A kalandnak a redőnyös Lunz bácsi megjelenése vetett szomorú véget.

Feltétlenül szólni kell Sün úrfiról is, aki egy egész téli szezont lehúzott nálunk. Öcsi talált rá ősszel a szemközti grundon. Hálával emlékszünk erre a tüskés szőrmókra. Általa, az alattunk lévő lakatlan lakásból a fürdőszobai felszálló vízcsövek elégtelen fűdémszigetelése miatti csótánylátogatások azon a télen elmaradtak. A fáraóhangyákat sem vetette meg. Ezt az introvertált népséget, amely a szanitercsöveken, egymással szemben, kitartó egyhangúsággal, folyamatosan fel-le meneteltek, sünink lelkesen ritkította.

A Chat Noir számunkra nem egy parfümmárkát jelentett, hanem egy nagy, koromfekete, lusta, kivénhedt kandúrt, akit a rokokó sezlon ágyneműtartójában helyeztük el.

Régi, kinőtt ruháink között, amelyek, - mint tudvalevő- „hátha jók lesznek még valamire”.

A résnyire nyitva hagyott fiókban nappal nyugalmasan elszunyókált.

A szülőmentes órákban kiengedtük, etettük, itattuk. WC ügyeit meg a cserépkályha hamuzótálcájában intézte.

Ám egyszer Valcsi foltozni valót keresett, s a fiókot kirántva váratlan meglepetésként egy álmából felriasztott fekete fenevad ugrott az ölébe. A továbbiakban, a lakásban csak zebra pintyeket tarthattunk, azokat is csak szorosan zárható kalitkában.

Hármunk közül kettőnket egy-egy alkalommal rendőr hozott haza. Talán négyéves lehettem, amikor Valcsit a Margit gimnáziumban irodai ügyeletbe osztották be.

Az óvodai létszámproblémák miatt engem is magával vitt a tanári szobába. Amikor elhívták intézkedni, kaptam az alkalmon és útnak indultam.

A Körtér és Gellért tér közt a távolság szinte semmiség, csak két villamosmegálló. A Szabadság hídon az éppen szabadnapos Kovács tizedesnek feltűnt egy erősen kiskorú személy, aki a köröző, le-lebukó sirályokat a hídrács résein kihajolva elmélyülten tanulmányozta.

Kiléteimet illetően ahhoz a hézagos információhoz jutott: „Zolika, Tas vezér”.

Nyakába vett – mert elfáradtam – úgy érdeklődött az utcánkban, hol van rám szükség. Addigra persze már az egész lánygimnáziumot riasztották miattam és égen-földön csak én kellettem volna mindenkinek. Azóta sem volt ilyen átütő sikerem a női nemet illetően.

Öcsi hazaérkezése már minden biedermeier hangulatot nélkülözött.

Amikor Apánk – aki ritkán ragadtatta magát fizikai fegyelmezésre – megpillantotta a nemvárt kettőst, egy hatalmas pofonnal nyitott.

A közeg, -látva, hogy az események megoldása minden bizonnyal helyes irányultságú **leend-**tisztelgett és távozott. Előtte azért még elmondta jövetelük okát.

Tesóm, legkedvesebb osztálytársával, üres óráikat kitöltendő, néhány utcai nyilvános telefonfülke készülékének fülhallgatóját szurokkal kenték meg. Az anyagot a Bartók Béla út úttestének bazaltkockaborítása fűgáit kitöltő, megolvadt kötőanyagból nyerték.

Az esedékes történéseket- tisztes távolságból-érdeklődve szemlélték. A panaszok nyomán – szőrmegallér, sál, kalap, frizura – a megfigyelőkből idővel megfigyeltek lettek. Lebukás, díszkiséret.

Az eseményből nem lett eset, mert az osztálytárs apukája, -egy neves egyetemünk kiváló kutató- oktatója- kiállt a kiskorúakért. Apánk viszont fél éven keresztül nem volt hajlandó tesómat a keresztnévén szólítani. Csak úgy hívta, hogy „a dezentor”. Hja, az ő korosztályában még dívott a latinus műveltség.

1956. Tinédzser korunk kezdete.

Sajátosan viszonyultunk a történetekhez. Jól jött a váratlan iskolaszünet, a rengeteg újdonság. /Rágógumi, sós ízű dán vaj, narancs, füge, datolya, a sötétbarna héjúvá túlrett banán. /Aztán eldurvultak az események. Az óvóhelyről kimerészkedve elbóklásztunk - persze engedély nélkül - a Bocskai úti harcok színhelyére.

Rengeteg elszórt éleslőszert találtunk. Fényesek, kétféle sárgák, tilosak, izgalmasak voltak.

Némelyiknek a hegyén még színes foszforeszkáló festék is volt. Begyűjtöttünk belőlük és egymás között csereberéltünk.

Feltételezve az érthetetlen szülői ellenérzést, rejtekhelyet kellett keresnünk szerzeményünknek. Egy kétülésemes fotel kiválóan megfelelt a célnak. Az ülőrész alsó borítóelemét már rég felfalták a molyok, így az Epedarugók és az azokat feszítő hevederek - a gurtnik – között bőven volt helye a zsebkendőbe csavart kincseinknek. A vendégek nem értették miért kuncogunk, amikor hellyel kínálták őket.

Nagyanyánk végül kipréselte belőlünk féltve őrzött titkunk és egy szomorú reggelen arzenálunkat kifosztva találtuk.

A nagyfiúk veszélyesebb mulatságot találtak maguknak az utcán. A bérházak és a járdák közt befüvesített terület volt, -olykor a házmaster magánveteménye - amit a járda felé vaskerítés határolt, térdfalra erősítve.

Ennek tövébe egy töltényt helyeztek és a falra felkapaszkodva egy jókora téglát rádobja elsütötték, a hangeffektuson szórakozva. Balesetet csak azért nem okoztak, mert az utcák a kijárási tilalmak miatt meglehetősen néptelenek voltak.

Röplapokat is gyűjtöttünk. A repülőről ledobott citromsárga, fehér, halványkék cédulák sokáig, fénylően keringtek-forogtak a levegőben mielőtt földet értek. A Feneketlen tó menti parkban mindig találtunk néhányat. Borítékokban, egy másik fotel háttámlája és ülőkéje közti részben rejtve őriztük őket.

Egy késő őszi reggelen éveket komolyodtunk.

Valcsi kézen fogta két idősebb fiát és így szólt: Most elmegyünk egy nagyot sétálni.

A Petőfi hídon átérve végig botorkáltunk a törmelékes Körúton az Úllői útig, onnan fel a Nemzeti Múzeumot megkerülve, Szabadság híd, Gellért tér és haza. Egész úton erősen fogta a kezünket, keményen összeszorított ajkakkal hallgatott.

Otthon csak ennyit mondott: Mindent láttatok. Erről még egymás közt se beszélgesetek soha! De semmit ne felejtsetek! -

Nyáron vízbombát is készítettünk. Erre a célra kiválóan megfelelt a KÖZÉRT elnevezésű élelmiszert forgalmazó kiskereskedelmi bolthálózat kilós, sötétbarna színű papírzacskója.

Ebbe csomagoltak - a krumplitol a zömléig - szinte mindent. A vastagfalú ragasztott zacskó víztartó volt egészen addig, amíg a konyhai csapból megtöltve az erkélyig kiértünk vele.

Úgy kellett ledobni, hogy az még véletlenül se találjon el senkit, de a járdán szétplaccsanva a

felfröccsenő vízből a célszemélyre - főleg lányokra- azért jusson valamennyi az éltető folyadékból.

Mikor egy felháborodott járókelő a házmasternek panaszkodott, az egykor jobb napokat látott Szabó néni így vigasztalta: Ez még csak hagyján. De látná télen! Az erkélyről a begyűjtáshoz felhalmozott aprófával dobálóznak. Szörnyen rosszak ezek a gyerekek ott fent az ötödiken.

Fánteribli', mondta - felvillantva valamennyit egykori, mára már délbudai dialektussá kopott

franciájából. Fánteribli'- dűnnyögte maga elé, lecsoszogva a lépcsőn a szuterénben kialakított

házmasterlakáshoz. Fánteribli'- mondta inkább már csak magának, azzal behúzta maga mögött az ajtót.

'Jean Cocteau: Les enfant terrible